

Patrycja Sapota

EUROPEJSKI SYSTEM OPISU KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO – NOWE TENDENCJE W NAUCZANIU JĘZYKÓW OBCYCH

Der Aufsatz setzt sich zum Ziel, auf einige Aspekte im Fremdsprachenunterricht hinzuweisen, die im Buch: „Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment“ (Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen) zusammengefasst wurden.

Da es schwierig wäre, in diesem Text die Aspekte von jedem dieser Bereiche darzustellen, wird der Schwerpunkt vor allem auf das Lehren gelegt. Die EU bietet neue Perspektiven in verschiedenen Lebensbereichen an. Die neuen Chancen soll man nutzen, die Sprachbarrieren müssen überwunden werden. Der Lernende beherrscht mehrere Fremdsprachen, allerdings auf dem unterschiedlichen Niveau. Der Fremdsprachenunterricht hängt mit dem Lernziel eng zusammen. Dieses Ziel bestimmt den Weg des Lernenden, der die Fremdsprache – seine Sprachkompetenz und die kommunikative Kompetenz, beherrschen will.

Poszerzenie granic Unii Europejskiej spowodowało niezwykle intensywny rozwój i wiele zmian w różnych dziedzinach życia codziennego jej obywateli. Obecnie obywatel Zjednoczonej Europy może przebywać w dowolnym kraju Unii, może podejmować pracę, uczyć się, poznawać kulturę i zwyczaje, a także życie codzienne mieszkańców kraju, w którym przebywa. Aby taka mobilność mogła być możliwa, konieczne stały się zmiany także i w świadomości obywateli krajów Unii. Niezbędne stało się pokonanie wielu obaw, uprzedzeń i istniejących stereotypów, a przede wszystkim bariery językowej.

Zgodnie z nowoczesnymi założeniami Rady Europy, która opracowała dokument *Europejski system opisu kształcenia językowego, uczenie się, nauczanie, oce-*

nianie¹, w kształceniu językowym uczący się nabywa wiedzę, umiejętności i doświadczenia językowe, a ponad to również:

- nabywa wiedzę interkulturową,
- świadomie uczestnicząc w procesie kształcenia językowego uczy się samodzielności w przyswajaniu różnych języków obcych,
- ucząc się języka obcego rozumie także potrzebę poznania kraju i jego kultury.

Europejski system opisu kształcenia językowego – ogólne uwagi

Nad powstaniem powyższego dokumentu pracowały zespoły, w skład których wchodziłi przedstawiciele środowisk akademickich krajów Unii. Ich celem była próba opracowania wspólnych tendencji w nauczaniu języków obcych w taki jednocześnie sposób, by nie narzucać nauczycielom określonych metod nauczania, a to okazało się zadaniem dosyć trudnym wobec faktu istnienia dużych różnic w systemie szkolnictwa, podejściu do nauczania, programach, wyborze podręczników i metod nauczania, a wreszcie wymagań stawianych uczącym się. Z drugiej strony, ze względu także na istniejące różnice, prace zmierzały do ustalenia pewnych wspólnych zasad opisu kształcenia językowego.

Głównym celem dokumentu jest przedstawienie ujednoczonej analizy procesu kształcenia języka obcego, a przede wszystkim zwrócenie uwagi na pewne aspekty, które w nauczaniu odgrywają bardzo dużą rolę, a których wartość bywa często niedoceniana przy tworzeniu programów nauczania. Uwzględnienie tych aspektów w nauczaniu pozwoliłoby znacznie usprawnić proces kształcenia językowego. Uczący się nabywa na określonych etapach nauki biegłość językową, na którą składają się określone umiejętności i poszczególne sprawności, opanowywane stopniowo na poziomach A1, A2, B1, B2, C1, C2. Dokument zawiera niezwykle dokładny ich opis. Skierowany jest do uczących się języków obcych, a także do wszystkich osób, zajmujących się kształceniem językowym, autorów podręczników, programów nauczania.

Podkreślić należy, iż dokument nie zawiera wyraźnych wskazówek czy zaleceń, według których np. miałyby być opracowane nowoczesne programy nauczania. Nie chodzi tutaj bowiem o narzucenie gotowych treści pro-

---

¹ Polskie tłumaczenie dokumentu *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment*, wydane przez Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Coste, Daniel, Brian North, Joseph Sheils, John Trim. Warszawa 2003.

gramowych czy wybór najskuteczniejszych metod nauczania. Dokument ten nie jest opisem metod nauczania, lecz stanowi opis systemu kształcenia, a z założenia jest dokładny, przejrzysty i otwarty – elastyczny, co oznacza, że może ulegać stale ewentualnym zmianom.

Dokument *Europejski system opisu kształcenia językowego* oferuje wspólną dla całej Europy podstawę do opracowania planów nauczania, zaleceń programowych, egzaminów, podręczników itp. W wyczerpujący sposób opisuje wiedzę, umiejętności i sprawności potrzebne do osiągnięcia biegłości w posługiwaniu się językiem a także kontekst kulturowy, w którym osadzony jest każdy język. Zadaniem europejskiego systemu opisu kształcenia jest zniesienie barier w komunikacji między ludźmi zajmującymi się zawodowo kształceniem językowym w krajach o różnych systemach edukacji².

Rozwijanie biegłości językowej nie jest wyłącznym celem w kształceniu językowym, propaguje się różnokulturowość, dzięki czemu wraz z językiem uczący się nabywa cenną wiedzę dotyczącą kultury innych krajów, a także staje się różnojęzyczny. W kształceniu językowym zakłada się, iż uczący się będzie potrafił posługiwać się kilkoma językami, wykazując przy tym zróżnicowany poziom ich znajomości i opanowanie różnych sprawności w zależności od potrzeb posługiwania się danym językiem. W nauczaniu różnych języków celem przestaje być ich niemalże perfekcyjne opanowanie przez uczącego się. Przeciwnie, w zależności od potrzeb i celu opanowania danego języka rozwijane mają być tylko te ze sprawności, które faktycznie będą przydatne. Nauka koncentruje się więc np. na umiejętności sprawnego i płynnego komunikowania w danym obszarze tematycznym z pominięciem innych sprawności, w tym np. poprawności gramatycznej. Dokument promuje także nowe tendencje, dotyczące trzech podstawowych płaszczyzn: uczenia się, nauczania i oceniania, a którym warto poświęcić więcej uwagi, gdyż mają one ogromne znaczenie dla nabywania właściwych kompetencji w praktycznym użyciu języka obcego. Nauczyciele praktycy, dydaktycy zajmujący się również teorią nauczania języków obcych, wciąż pracują nad wyborem najlepszych i najskuteczniejszych metod, dzięki którym uczący się będzie potrafił sprawnie posługiwać się językiem obcym. Opanowanie języka obcego na określonym poziomie biegłości nie jest jeszcze równoznaczne z umiejętnością posługiwania się nim w praktyce. Proces przyswajania języka obcego składa się z wielu etapów, które prowadzić mają do skutecznego porozumiewania się z tzw. rodzimym użytkownikiem języka. Aby to

---

² Tamże, *Europejski system opisu kształcenia językowego*. S. 13

było możliwe, konieczne jest opanowanie wielu sprawności językowych, a i to nie gwarantuje jeszcze umiejętności zastosowania opanowanej wiedzy. Komunikacja (nawet w ojczystym języku) jest procesem złożonym i jest nie zawsze skuteczna. Występują tutaj pewne zjawiska jak: niedomówienia, wieloznaczności, niepełne / niewłaściwe zrozumienie treści. Komunikacja to także pojawiające się określone formy językowe, ogólnie przyjęte normy i konwencje, których znajomość warunkuje dopiero właściwe posługiwanie się językiem.

Główne założenia dotyczące nauczania

1. Zgodnie z głównymi założeniami realizowanymi w procesie kształcenia językowego uczący się postrzegany jest jako:

- jednostka aktywna, posługująca się językiem w określonym kontekście (określonej sytuacji komunikacyjnej), mająca do wykonania określone zadania i zmierzająca do osiągnięcia określonego celu komunikacyjnego. Mówi się tutaj o tzw. **podejściu zadaniowym**;
- uczący się rozwija także **kompetencje ogólne oraz językowe kompetencje komunikacyjne**. Właśnie dzięki tym kompetencjom mogą być podejmowane określone działania językowe uwarunkowane określonym kontekstem sytuacyjnym. Wykonanie działania poprzedza przygotowanie planu-strategii.

Te trzy elementy: **kompetencje, kontekst oraz działania językowe** odgrywają w kształceniu językowym obok nauki języka główną rolę.

Kompetencje ogólne rozumiane są tutaj jako wiedza, jako szeroko rozumiana wiedza ogólna (wiedza o świecie), umiejętności, uwarunkowania osobowościowe, umiejętność uczenia się.

Językowe kompetencje komunikacyjne pozwalają posługiwać się językiem w **określonym kontekście sytuacyjnym**. Dzięki **działaniom językowym** uczący się potrafi zastosować językowe kompetencje komunikacyjne, podejmując określone zadania³.

Na językową kompetencję komunikacyjną składają się:

- kompetencje lingwistyczne, dotyczące wiedzy o języku (fonologia, morfologia, leksyka, semantyka);
- kompetencje socjolingwistyczne, obejmują znajomość i umiejętność posługiwania się konwencjonalnymi formami językowymi, jest to wiedza na temat pewnych uwarunkowań

---

³ Tamże, s. 20–24.

socjokulturowych: zastosowanie form grzecznościowych, określonych form językowych w zależności od uczestniczących w komunikacji partnerów (płeć, wiek, status społeczny);

- kompetencje pragmatyczne, związane są ze swego rodzaju „obyciem w różnych środowiskach kulturowych i doświadczeniem w prowadzeniu interakcji“.

Nawiązuje się tutaj do realizacji w komunikacji tzw. aktów mowy, czyli wypowiedzi o określonej intencji wyrażonej bezpośrednio lub implikowanej przy pomocy określonych środków językowych.

Posługiwanie się językiem to świadome podejmowanie określonych działań językowych, w których stosowana jest językowa kompetencja komunikacyjna.

2. Ponadto wprowadza się tutaj nowe kategorie, **działania językowe**, które obejmują:

- działania interakcyjne, chodzi tutaj o umiejętność prowadzenia rozmowy – wymiany informacji, właściwego reagowania na wypowiedź partnera,
- działania mediacyjne, to inaczej tłumaczenie ustne lub pisemne, lub umiejętność np. uproszczenia tekstu i przekazanie go tym, którzy nie mają do niego dostępu. Mediator pośredniczy więc między osobami, które nie mogą się ze sobą porozumieć, umożliwiając komunikację w obrębie tego samego lub różnych języków.

3. Posługiwanie się językiem traktowane jest w charakterze podejmowanych **zadań i strategii**. Strategie umożliwiają świadome przygotowanie planu wykonania określonego działania w oparciu o posiadaną wiedzę - kompetencje i doświadczenie. Wykonywanie rutynowych zadań umożliwia posiadana wiedza, w nowych sytuacjach konieczne jest zebranie wiedzy (strategia, która umożliwi jego wykonanie).

4. Zróżnicowaniu ulegają programy nauczania, które mogą mieć charakter:

- globalny: chodzi o dobrą znajomość języka obcego, rozwijanie poszczególnych sprawności językowych i kompetencji,
- modułowy: znajomość języka jest ograniczona, dotyczy jedynie osiągnięcia określonego celu,
- wyważony: uczący się osiąga wyższy poziom zaawansowania, ale tylko w zakresie niektórych sprawności językowych,

– częściowy: rozwijane są jedynie wybrane sprawności językowe, pozostałe nie są brane pod uwagę.

5. Kształcenie językowe odbywa się etapami, które kolejno prowadzą do osiągnięcia określonych poziomów biegłości językowej (są to wspomniane już poziomy A1, A2, B1, B2, C1, C2. Każdy z nich zawiera niezwykle szczegółowy zakres umiejętności w zakresie słuchania, czytania, interakcji, produkcji, pisania).

6. Nowe jest także pojęcie **kompetencji cząstkowej**. Uczący się poznaje język obcy tylko w takim zakresie, by mógł radzić sobie w określonym obszarze komunikacyjnym i opanowuje tylko te ze sprawności, które są mu niezbędne.

7. W nauczaniu języka uświadamia się istnienie różnych zjawisk towarzyszących komunikacji, a niekoniecznie związanych z językiem. Są to np.: tzw. komunikacja niewerbalna (gesty, mimika), stosowanie środków pozajęzykowych w komunikacji pisemnej⁴.

8. W kształceniu językowym akcentowane jest szczególnie określenie **celu**, dla którego uczący się przyswajają język obcy. Nauka rozpoczynać się powinna od rozpoznania indywidualnych potrzeb, co prowadzi do określenia treści, a co za tym idzie opracowania programu nauczania pod tym kątem, przygotowania i opracowania potrzebnych materiałów dydaktycznych oraz metod nauczania. Bliżej sprecyzowany cel nauczania pozwala określić, w jakim zakresie uczący się ma opanować język obcy, ile przeznaczają na to czasu, i które ze sprawności językowych i w jakim zakresie powinny być opanowane. Nawiązać tutaj można do wspomnianej kompetencji cząstkowej, gdzie zakres poznania języka obcego nie jest zbyt duży i ogranicza się zaledwie do cząstkowej znajomości. Chodzić tutaj może np. o cel turystyczny, czy też związany z podjęciem pracy. Ponieważ uczący się będzie posługiwał się językiem w dającym się przewidzieć kontekście sytuacyjnym, nie trudno określić jest, na jakich treściach powinna koncentrować się nauka.

9. Dobór potrzebnych treści ułatwia niezwykle szczegółowo przedstawiony w dokumencie opis tzw. **sfer życia**, w obrębie których podejmowane są działania językowe⁵.

Rozróżnia się tutaj: sferę publiczną, prywatną, edukacyjną i zawodową.

Nauka języka obcego powinna więc rozpocząć się, o ile jest to oczywiście możliwe, od próby określenia sfery życia, w obrębie której uczący się

⁴ Tamże, s. 84.

⁵ Tamże, s. 25.

będzie posługiwał się językiem. To przewidywalny kontekst komunikacyjny będzie warunkował wybór określonych form i treści językowych.

W dokumencie⁶ przedstawione zostały sytuacje komunikacyjne poszczególnych sfer życia w określonych kategoriach: miejsca i czasu, instytucji, osób (uczestniczących w komunikacji), przedmiotów, zdarzeń, czynności, tekstów stosowanych w poszczególnych sytuacjach.

W zakresie wymienionych sfer życia określone zostały kategorie tematyczne. Tematy podzielone zostały jeszcze na podtematy oraz pojęcia szczegółowe, np.: temat – czas wolny i rozrywka zawiera podtematy – hobby, zainteresowania, radio i telewizja, kino, teatr, koncert, wystawa, sport, prasa. Taki szczegółowy opis kategorii pozwala na określenie konkretnych zadań komunikacyjnych, z jakimi uczący się zmierzy się w komunikacji. Oznacza to, że przynajmniej w jakimś stopniu (niemożliwe jest określenie wszystkich możliwych zadań) uczący się w procesie kształcenia będzie mógł zdobyć bardzo pożyteczną wiedzę, którą będzie mógł zastosować w praktyce.

Kompetencje uczącego się

Pojęcie kompetencji nie jest nowe. Wiele uwagi poświęca się komunikacji i zjawiskom temu procesowi towarzyszącym. Obecnie nauka języka obcego przestała ograniczać się do przekazywania wiedzy wyłącznie językowej. Znajomość języka (nawet ojczystego) to umiejętne posługiwanie się językiem w komunikacji w stosunku do określonego partnera, z którym rozmówca pozostaje w różnych relacjach: oficjalnych, półoficjalnych, prywatnych, przyjacielskich itp. Na takie właśnie umiejętne posługiwanie się językiem składa się bardzo wiele czynników, które warunkują poprawną i skuteczną komunikację. Wiedza językowa, a więc znajomość języka, umożliwi co prawda przekazanie pewnych treści, a może i również ich zrozumienie. Będzie to jednak komunikacja, która dokonuje się na bardzo podstawowej płaszczyźnie porozumiewania się. Jak wiadomo istnieje w komunikacji wiele sytuacji, w których właściwe porozumienie i zrozumienie są niezwykle ważne, a błędy mogą oznaczać określone konsekwencje. Właściwa ocena sytuacji komunikacyjnej i uczestniczących w niej partnerów jest więc niezwykle ważna. Dlatego też konieczne jest zebranie potrzebnej wiedzy na ten temat (wiedza ta składa się na ogólne doświadczenie użytkownika języka). Z wiedzy tej i doświadczenia korzystać można ucząc się różnych języków. Stąd osoba dorosła w sposób bardziej świadomy

---

⁶ Tamże, s. 52–58.

uczestniczy w procesie nauczania i korzystać może z większego doświadczenia niż młodzież i dzieci.

Przyswajanie języka i posługiwanie się nim jest przedmiotem badań m.in. psycholingwistyki, pragmatyki, czy pragmalingwistyki. To w psycholingwistyce np. pojawiają się pojęcia kompetencji. Definiowane są jednak nieco inaczej niż przedstawia to europejski system opisu kształcenia. Wprowadzenie pojęcia kompetencji językowej przypisuje się będącemu autorytetem w dziedzinie współczesnego językoznawstwa Noamowi Chomskiemu (*Aspects of the theory of syntax* 1965/ 1982), a dotyczy ona opanowania i posługiwania się wiedzą czysto językową. Pojęcie kompetencji komunikacyjnej natomiast pojawia się w latach 70-tych w psycholingwistyce, wprowadził je Dell Hymes (1972). Chodzi tutaj o umiejętność posługiwania się językiem w określonej sytuacji społecznej, w której uczestniczą także inni partnerzy interakcji komunikacyjnej. Interakcja taka składa się z wypowiedzi, którą określić można jako akt mowy realizowany w oparciu o określoną intencję mówiącego⁷. Pojęcie akt mowy to z kolei termin pojawiający się w pragmatyce, pragmalingwistyce, zajmującej się szeroko pojętym działaniem przy pomocy języka (*menschliches Handeln mit Sprache*). Użycie języka to tutaj zawsze odniesienie do kontekstu sytuacyjnego, który warunkuje użycie języka (*Sprachgebrauch*). Pragmatyczne ujęcie użycia języka to budowanie wypowiedzi (*Äußerung*) o określonym znaczeniu – intencji, to zachowanie językowe, na które składa się wiedza ogólna i językowa oraz doświadczenie. To właśnie wiedza ogólna (*Welt-wissen*) stanowi podstawę aktywności językowej⁸. Rozpoznanie sensu wypowiedzi będzie możliwe dzięki wiedzy ogólnej, wiedza językowa pozwoli natomiast zbudować poprawną językowo wypowiedź.

Zdanie: *Warszawa jest stolicą Polski*

jest poprawne, ale to wiedza ogólna użytkownika języka pozwala stwierdzić prawdziwość tej wypowiedzi.

Dosyć powszechnie i często ostatnio używane wyrażenie: *Ta praca mnie kręci* również jest poprawne językowo, tyle że raczej trudne do zrozumienia, zwłaszcza w znaczeniu dosłownym. Słowo *kręcić* może mieć bowiem wiele znaczeń w zależności od kontekstu jego użycia. Kręcić można kołem, lub przedmiotem, który można wprawić w ruch obrotowy, kręcić w przenośnym znaczeniu to także kłamać. Praca zasadniczo nijak nie może kręcić, ale

⁷ Kurcz, Ida: *Psychologia języka i komunikacji*. Warszawa 2000. S. 14–15.

⁸ Ernst, Peter: *Pragmalinguistik*. Berlin 2002. S. 4–21.

znajomość znaczenia słowa pozwala określić i w tym kontekście jego znaczenie, czyli interesować. Takich wypowiedzi jest w każdym języku bardzo wiele. Ogromna większość zyskuje właściwe znaczenie dopiero w kontekście ich użycia. Komunikacja to podejmowanie działań, które można określić jako interakcję, a ta skierowana jest na partnera. Od tego również zależy zachowanie w danej sytuacji i zastosowanie różnych środków językowych w zależności od tego, jaki charakter ma komunikacja – prywatny czy oficjalny. Wiedza ogólna pozwala również komunikować zgodnie z obowiązującymi i ogólnie przyjętymi w komunikacji danego języka normami, konwencjami, zasadami, np. użycie grzecznościowych form powitania, pożegnania itp.

W nawiązaniu do aktów mowy użytkownik języka, tworząc wypowiedź, działa zgodnie z intencją i odpowiednio do tego dobiera środki językowe.

W pragmatyce zwraca się tutaj również uwagę na fakt, iż intencja może być wyrażona bezpośrednio, np. w formie zapytania:

Nie widziałaś moich kluczy?

lub stwierdzenia, w którym implikuje się pytanie:

Nie mogę znaleźć kluczy! (może ty je gdzieś widziałaś?)

Opisane tutaj zjawiska są również częścią wiedzy ogólnej, pozwalającej posługiwać się językiem w określony sposób. W komunikacji nie zawsze bezpośrednio i w prosty sposób wyraża się treści, często partnerzy próbują dać sobie coś do zrozumienia, a nie chcą powiedzieć wprost, o co im chodzi. Stąd zjawisko tzw. czytania między wierszami nie jest rzadkie i z reguły to właśnie implikowane treści prowadzą do nieporozumień.

Każde użycie języka poprzedza dokładna analiza sytuacji komunikacyjnej i uczestniczących w niej partnerów. Analiza ta powoduje uaktywnienie pewnych procesów myślowych, uaktywnienie wiedzy pozwalającej na dobór właściwych środków językowych.

Teoria schematów w komunikacji

Działanie w komunikacji, interakcja wymagają od partnerów szybkiej reakcji, co oznacza, że bardzo sprawnie muszą posługiwać się posiadaną wiedzą. Takie sprawne działanie możliwe jest m.in. dzięki istniejącym wzorcom – schematom (Handlungsmuster)⁹.

---

⁹ Tamże, s. 27.

Na komunikację składa się nieskończenie wiele różnych sytuacji. Wiele z nich jednakże się powtarza, wiele przebiega podobnie. Określona sytuacja komunikacyjna to zwykle podejmowanie pewnych typowych dla tej sytuacji działań, posługiwanie się pewnymi środkami językowymi. Robienie zakupów czy załatwianie spraw na poczcie lub w urzędzie nie przebiega za każdym razem identycznie, ale bardzo podobnie. Wiele działań podejmowanych jest automatycznie, bo właśnie przebiegają schematycznie, a różnice często są bardzo nieznaczne. Dzięki schematom sytuacje w komunikacji w większym lub mniejszym stopniu są przewidywalne. Sytuacje nowe oznaczają nabywanie nowej wiedzy, nowych schematów lub uzupełnianie schematów już istniejących.

Pojęcie schemat (Schema) wprowadził w 1932 r. Bartlett, tłumacząc je jako wykazujące pewną strukturę obszary wiedzy zachowanej w pamięci, chodzi tutaj nie o pojedyncze pojęcia, lecz większe, stanowiące jakąś całość, elementy, połączone ze sobą w określoną treść. Można je także rozumieć jako wzór pewnych, stale powtarzających się stereotypowych działań¹⁰. Schematy to właśnie umożliwiają mówienie, rozumienie, czyli adekwatną do sytuacji komunikację. Wiedza zdobywana na drodze doświadczenia zapamiętywana jest i przechowywana w pamięci w sposób uporządkowany, tzn. nowe informacje przyporządkowywane są już istniejącym i w ten sposób rozbudowywane są schematy. Np. schemat „wizyta u lekarza”, to zbiór informacji na temat podejmowanych działań, prowadzonych dialogów (pytania lekarza, opis dolegliwości przez pacjenta, objaśnienia lekarza dotyczące przepisanych lekarstw, itp.). Schemat ten poszerzony zostaje np. o kolejne podschematy, np. wykupienie lekarstw w aptece, badania w szpitalu, itp. Schematy zawierają wzory podejmowanych działań, wiedzę dotyczącą obowiązujących w danej sytuacji komunikacyjnej norm. Aktywny udział w komunikacji to uaktywnianie zapamiętanego schematu i dopasowywanie go do kontekstu sytuacyjnego, to także zapamiętywanie nowych elementów. Obok pojęcia schemat znaleźć można także scenariusz¹¹.

Wyuczenie się określonych schematów pozwala podejmować konkretne zadania, a więc także skutecznie i aktywnie uczestniczyć w komunikacji.

Wspomniany już niezwykle dokładny opis sfer życia, określenie podejmowanych przez uczestników komunikacji zadań, wyszczególnienie konkretnych tematów komunikacji, określenie celów komunikacji pozwalają

¹⁰ Schwarz, Monika: Einführung in die kognitive Linguistik. Tübingen 1996, S. 91 oraz Lewandowski, Theodor: Linguistisches Wörterbuch. Heidelberg 1994. S. 973.

¹¹ (Schank / Abelson 1977) por. w: Aebli, Hans: Zwölf Grundformen des Lehrens. Stuttgart 1991. S. 185–195.

na praktyczne i skuteczne kształcenie językowe. Uczący się zostaje bowiem przygotowany do podejmowania działań w różnych kontekstach komunikacyjnych, uczy się więc określonych schematów działań, posługiwania się określonymi środkami językowymi. Znalezienie się w określonej sytuacji komunikacyjnej nie będzie więc zaskoczeniem, lecz będzie oznaczało uaktywnienie konkretnego schematu i zastosowanie posiadanej wiedzy.

W takim podejściu do nauczania widać dużą skuteczność, gdyż gwarantuje się tutaj nabywanie także umiejętności posługiwania się językiem w praktyce.

Dotychczasowe metody nauczania pozwalały poznać język obcy, natomiast nie gwarantowały umiejętności posługiwania się nim. Umożliwiało to dopiero nabywanie doświadczenia w różnych kontekstach sytuacyjnych i to przeważnie przez wyjazd za granicę.

Przebywając w obcym kraju uczący się zdobywał dalszą praktyczną wiedzę, często na zasadzie przysłowiowych prób i błędów. Propozycje przedstawione w dokumencie mogą więc bardzo usprawnić proces kształcenia językowego, zwłaszcza jeśli nauczyciele zwrócą uwagę na rozwijanie wspomnianych już wcześniej kompetencji uczącego się, gdyż to właśnie one wpływają na sprawność komunikacyjną.

Dokument¹² przedstawia dosyć szczegółowy opis poszczególnych kompetencji, tak że łatwo jest określić zasób przekazywanej wiedzy w tym zakresie. I tak:

- **Kompetencje ogólne**

to wiedza ogólna o świecie, nabywana w procesie nauczania i zdobywania doświadczeń, poszerzana i modyfikowana.

To także wiedza socjokulturowa, czyli wiedza o społeczeństwie, kulturze kraju, którego język nabywa uczący się, może dotyczyć codziennego życia, warunków życia, stosunków międzyludzkich, konwencji społecznych, zachowań rytualnych, itp.

- **Komunikacyjne kompetencje językowe,**

na które składają się: kompetencje lingwistyczne, socjolingwistyczne, pragmatyczne.

Kompetencje lingwistyczne obejmują: kompetencję leksykalną, gramatyczną, semantyczną, fonologiczną, ortograficzną. W dokumencie można znaleźć ich dokładny opis.

---

¹² Europejski system opisu kształcenia językowego, S. 94–114.

Kompetencja socjolingwistyczna „dotyczy wiedzy i umiejętności, które pozwalają zachować społeczny wymiar komunikacji językowej”¹³. Chodzi tutaj np. o poznanie konwencji grzecznościowych, zwrócenie uwagi na pewne używane formy, których zrozumienie gwarantuje tylko ich znajomość, są to np.: wyrażenia idiomatyczne, przysłowia, slogany reklamowe itp.

Kompetencja pragmatyczna to znajomość zasad budowy wypowiedzi: spełnia ona określoną funkcję komunikacyjną, ma być treściwa, zwięzła, zrozumiała, logiczna, jednoznaczna.

Opracowanie programów nauczania i podręczników w oparciu o założenia dokumentu to początek procesu kształcenia językowego, który powinien być bardzo skuteczny.

Określa wiedzę i umiejętności uczącego się, wiadomo więc, jakiego rodzaju treści mają zostać przyswojone i jakie odzwierciedlenie mają one znaleźć w praktyce.

Nauka języka obcego jest procesem bardzo złożonym i niestety długofalowym. Jak wiadomo najlepiej uczyć się języka w kraju, w którym jest on używany, gdyż wówczas można połączyć teorię i praktykę. Chociaż takie wyjazdy mobilizują do nauki, ułatwiają ją nawet, nie każdy może sobie pozwolić na naukę za granicą. Bezpośredni kontakt z językiem obcym odgrywa najważniejszą rolę w kształceniu językowym. Aby można było z niego w pełni korzystać, konieczne jest opanowanie dobrych podstaw. Kształcenie językowe oparte na założeniach przedstawionych w dokumencie pozwala uczącemu się na bardzo dobre opanowanie języka obcego oraz nabycie umiejętności samodzielnej nauki kolejnych języków, nabywanie wiedzy i to nie tylko wiedzy językowej, a więc ogólny rozwój intelektualny. Pozwala także usprawnić komunikację w języku ojczystym.

Tak bogata treść dokumentu jest więc prawdziwym wyzwaniem dla jego użytkowników.

Bibliografia

- Coste, Daniel, Brian North, Joseph Sheils, John Trim: Europejski system opisu kształcenia językowego, uczenie się, nauczanie, ocenianie. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli. Warszawa 2003.
- Kurcz, Ida: Psychologia języka i komunikacji. Warszawa 2000.
- Aebli, Hans: Zwölf Grundformen des Lehrens. Stuttgart 1991.
- Ernst, Peter: Pragmalinguistik. Berlin 2002.
- Schwarz, Monika: Einführung in die kognitive Linguistik. Tübingen 1996.
- Lewandowski, Theodor: Linguistisches Wörterbuch. Heidelberg 1994.

---

¹³ Tamże, s. 106.